

formulering, och framför allt en mera renodlad framställning, både teoretiskt och substansmässigt. Man får en känsla av att författaren suttit vid arbetsbordet med en diger materialhög, som till varje pris skulle in mellan pärmarna. Av den eller någon annan anledning både sväller och svävar avhandlingen ut lite för mycket. Just som översikt är den första volymen om organiseringssträvandena efter 1920 mycket värdefull, men man kan fråga sig om avhandlingens vetenskapliga ambition skulle ha förlorat på en nedskärning av dessa närmare 300 sidor. Avhandlingens röda tråd är trots allt det tyska gränsrevisionskravet. Här pekar Becker-Christensen på många intressanta frågeställningar, som gärna kunde ha utvecklats och fördjupats. Bitvis kopplar Becker-Christensen skickligt sitt resonemang till den samtida storpolitiken, i synnerhet Tysklands utrikespolitiska strävanden under 1920-talet, men bitvis blir framställningen allt för fixerad vid Johannes Schmidt.

Förhoppningsvis skapar de nya förhållandena öster om den forna järnridån förutsättningar för en intensifierad forskning angående relationerna på 1920-talet mellan "rikstyskarna" och tyskarna i det "nya utlandet". Becker-Christensen har i flera avseenden antytt det fruktbara i en dylik problemställning. De sista orden om Genforeningen och dess europeiska motsvarigheter är knappast skrivna på länge.

Tom Gullberg

Tyskarna i Finland 1918

Reino Arimo, *Saksalaisten sotilaallinen toiminta Suomessa 1918* [Tyskarnas militära verksamhet i Finland 1918], Studia Historica Septentrionalia 20. 210 s. Rovaniemi 1991.

Det finns numera en rätt omfattande litteratur om den tyska insatsen i Finland 1918. De politiska aspekterna belystes tidigt av Yrjö Nurmio och har senare tagits upp av Hannu Rautkallio i en något oformlig avhandling och av Manfred Menger i en monografi på tyska. Kungaäventyret har åter skildrats av Anders Huldén. Den militära insatsen har emellertid inte fått en systematisk behandling. Denna brist har nu rättats av generalmajor Reino Arimo i en bok som koncentrerar sig enbart på detta tema, d.v.s. de tyska militära förbandens och officerarnas insatser i Finland; boken tar sålunda inte upp jägarrörelsen eller de tyska officerare som inträdde som reguljära officerare i

den finländska armén. Arimo har för sin undersökning kunnat använda kopior av de tyska förbandens och stabernas krigsdagböcker. Kopiorna anskaffades till krigsarkivet i Helsingfors på 1930-talet och utgör numera ett unikt material eftersom originalen gick förlorade under bombningarna av Berlin under andra världskriget.

Arimo har gått grundligt till verket och belyser sitt tema koncist på ett sätt som påminner läsaren om att författaren är officer. Framställningen är överskådligt och klar om också någon gång präglad av väl sammanträngda militära lakonismer såsom "specialkurser skulle anordnas för sanitetsofficerare, liksom även för hästkosmeder". Huruvida det här är Arimo eller generalstabschefen von Redern som talar i sin PM om den finländska arméns organisering framgår inte. Arimo tillåter sig i onödan några föraktfulla kommentarer om de röda, då det av de tyska rapporter han citerar framgår att tyskarna fick lov att omvärdera de rödas stridsförmåga. Likaså hade en blick på det allmänna försörjningsläget och självförsörjningsgraden ha visat att lantarbetarstrejkerna 1917 omöjligt "till stor del" kan ha varit skyldiga till det svåra försörjningsläget 1918. Dylika fåtaliga skönhetsfel ändrar på intet sätt på det faktum att boken är viktig och bygger på grundlig forskning.

Arimo ger alltså en bra överblick över den tyska militära insatsen, planering, truppdimensioner, stridsinsatser, utbildning och annat bistånd till den finländska armén m.m. Boken fyller en lucka eftersom en motsvarande översikt hittills saknats, men enligt recensentens mening ligger bokens främsta betydelse på ett annat plan. Den visar konkret och i detalj hur beroende Finland var eller snarare gjorde sig av Tyskland sommaren och hösten 1918. På det politiska och ekonomiska planet har detta varit känt, inte minst i form av valet av en tysk furste till kung och de ekonomiska avtal som skulle ha bundit det finländska näringslivet ifall av en tysk seger i världskriget. Nu får vi samma process belyst också för den militära sektorn.

Tyskarna spelade ett spel som finländarna inte var medvetna om. Det var inte fråga om en osjälvvisk hjälp åt den lagliga regeringen eller för att Finland skulle kunna utvidga sitt territorium med Ostkarelen, utan om stormaktspolitik. Den tyska insatsen tog sikte på kampen mot ententen och på att trygga tyska efterkrigsintressen. När det passade tyskarna att samarbeta med bolsjevikerna gav de garantier för hur den finländska regeringen skulle komma att handla utan att tillfråga denna.

För tyskarna var den finländska armén viktig och efter Mannerheims avgång i maj 1918, som ju var ett resultat av att senaten valde den tyska orienteringen, underställdes den finländska armén målmedvetet tysk ledning. Olämpliga personer som generalstabschefen Procopé tvingades avgå eller sköts åt sidan från den faktiska makten såsom överbefälhavaren general Wilkman. När processen var slutförd stod den finländska armén helt under von der Goltz, "Der deutsche General in Finnland",

och överste von Redern, "Chef des deutschen Generalstabes in Finnland", som också bestämde inom den finländska generalstabens.

Genom omkr. 100 strategiskt utplacerade tyska officerare – av K.J. Ståhlberg, som på denna punkt hade samma åsikt som Mannerheim, betecknade som kontrollkommissarier – vid staber och förband stod den finländska armén, från slutet av juli också sjöstridskrafterna och kustförsvaret, helt under tysk ledning. Denna ledning koncentrerades med tiden så att den via egna kommandolinjer löpte direkt till Ludendorff. Också utbildningen av den nya armén leddes av tyskar vilka införde en preussisk disciplin – något som får ett försiktigt ogillande av Arimo på grund av att denna var oförenlig med folkkaraktären. Man kan instämma med honom att tillsammans med det tyska inflytande som kom via jägarna kom tyska influenser i arméns första organiseringskede att präglade den finländska armén för lång tid framöver.

Tyskarna gjorde sitt bästa för att deras vasallstats armé skulle vara så slagkraftig som möjligt, men de tyska officerarna konstaterade vid flera tillfällen att den finländska armén var i det närmaste oanvändbar utanför Finlands gränser. De betraktade med rätta expeditionerna till Östkarelen som amatörmässiga. I de tyska planerna för ett angrepp på Petrograd tilldelades den finländska armén helt följdriktigt endast en biroll norr om Ladoga.

Arimo har otvivelaktigt gjort forskningen en stor tjänst genom att så ingående redogöra för den tyska militära insatsen och samtidigt avväga dess betydelse för Finlands historia och militärhistoria. Hans bok belyser på sitt sätt hur svårt det var för det nyligen självständiga Finland – liksom f.ö. för ententen och bolsjevikerna – att tänka sig en självständighet annars än under en stormakts beskydd. Detta och den troskyldighet ledande politiker visade kom att leda till en situation där landet endast med tvekan kunde betecknas som självständigt. En sådan ställning uppnåddes först efter det tyska nederlaget och regleringen av förhållandet till Rådssryssland.

Max Engman